Stanisław Swadźba

Kraje Europy Środkowo-Wschodniej : od transformacji i integracji do globalizacji

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 51/3, 289-299

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
WYDZIAŁ NAUK EKONOMICZNYCH I ZARZĄDZANIA

Studia i Prace WNEiZ US
nr 51/3 2018

DOI: 10.18276/sip.2018.51/3-23

Stanisław Swadźba*
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Ekonomii

KRAJE EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ. OD TRANSFORMACJI I INTEGRACJI DO GLOBALIZACJI

STRESZCZENIE

Przedmiotem rozważań jest pokazanie zmian, jakie zaszły w poziomie globalizacji w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW) w kontekście dwóch innych ważnych procesów społeczno-gospodarczych ostatnich dekad: transformacji systemowej i integracji gospodarczej. Poprzedza je opis zakresu badań i metody badawczej. W kolejnych punktach przedstawiono aktualny stopień globalizacji poszczególnych krajów oraz zmiany w jej poziomie w latach 1990–2017. W ostatniej części omówiono wpływ transformacji systemowej i integracji z Unią Europejską na poziom globalizacji krajów EŚW oraz wzajemne powiązania między nimi. W podsumowaniu przedstawiono wnioski wynikające z przeprowadzonych badań.

Słowa kluczowe: kraje Europy Środkowo-Wschodniej, transformacja systemowa, integracja gospodarcza, globalizacja

* Adres e-mail: stanislaw.swadzba@ue.katowice.pl

Wprowadzenie

Jednym z głównych procesów społeczno-ekonomicznych w gospodarce światowej przełomu XX i XXI wieku jest globalizacja. Nie mniej ważna, zwłaszcza w przypadku Europy, jest integracja gospodarcza. W przypadku Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW) należałoby wymienić jeszcze jeden, a mianowicie transformację systemową. Te trzy procesy, tzw. triada, miały bez wątpienia ogromny wpływ na ich rozwój w minionych latach oraz zadecydowały o ich dzisiejszej pozycji, nie tylko w Europie, lecz także na świecie.

Powyższe zagadnienia są przedmiotem rozważań w niniejszym opracowaniu. Celem artykułu jest pokazanie stopnia globalizacji krajów EŚW oraz zmian, jakie zaszły w jej poziomie od początku lat 90. XX wieku w kontekście transformacji systemowej oraz procesu integracji z Unią Europejską (UE).

1. Zakres badań i metoda badawcza

Badaniami objęto 11 krajów EŚW, a mianowicie: Bułgarię, Chorwację, Czechy, Estonię, Litwę, Łotwę, Polskę, Rumunię, Słowację, Słowenię i Węgry. Są to tzw. kraje postsocjalistyczne (dawne kraje socjalistyczne). Po II wojnie światowej funkcjonował tam system gospodarki centralnie planowanej. Na przełomie lat 80. i 90. rozpoczęła się tam transformacja systemowa, przez którą rozumiemy proces przechodzenia od gospodarki centralnie-planowanej i niedemokratycznej do gospodarki rynkowej i demokratycznej. W krajach tych rozpoczął się również proces integracji z UE. Stosunkowo szybko dostosowały się do wymogów unijnych i zostały członkami UE. W pierwszej kolejności uczyniły to: Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry (1.05.2004), następnie Bułgaria i Rumunia (1.01.2007), a jako ostatnia Chorwacja (1.07.2013). Obecnie w stosunku do tych krajów używa się określenia: nowe kraje UE[1]. Ze względu na ich specyfikę oraz liczbę stosuje się także skrót: UE-11. Zakres czasowy badań to lata 1990–2017.

Do określenia poziomu globalizacji wykorzystano opracowany przez Konjunktforschungsstelle w 2002 roku KOF Index of Globalization. Został on skon-

[1] To określenie jest jednak nieco szersze. W skład „nowych" krajów członkowskich UE wchodzi bowiem również Cypr i Malta. Te kraje, łącznie z 8 wymienionymi wcześniej krajami EŚW, przystąpiły do UE 1 maja 2004 r., nie będą jednak przedmiotem naszych rozważań. Nie tylko, że nie należą do EŚW. Były to – w odróżnieniu od pozostałych – kraje demokratyczne o gospodarce rynkowej.

struowany przez Drehera (2006). Jest rokrocznie opracowywany i publikowany. Do określenia aktualnego poziomu globalizacji wykorzystano 2017 KOF Index of Globalization, a do pokazania zmian poprzednie indeksy. Było to możliwe, ponieważ powyższy indeks został opracowany również dla wcześniejszych lat. Tymi cechami nie odznaczają się inne indeksy globalizacji: Maastricht Globalisation Index (Figge, Martens, 2014), New Globalisation Index (Vujakovic, 2010) i inne (Martens, Castelli, De Lombaerde, Figge, Scholte, 2014).

Indeks KOF ma trzy wymiary, a mianowicie: globalizację ekonomiczną, globalizację społeczną oraz globalizację polityczną. W praktyce mamy do czynienia z ogólnym indeksem globalizacji oraz trzema subindeksami. Te cztery indeksy będą wykorzystane przy omawianiu aktualnego poziomu globalizacji krajów EŚW. Przy omawianiu zmian, jakie zaszły w analizowanym okresie, ograniczymy się do głównego indeksu. Każdy z szczegółowych indeksów jest obliczany na podstawie kilku wskaźników. Ponadto każdemu z nich przypisano określoną wagę[2].

Wybór indeksu KOF nie oznacza, że jest on pozbawiony jakichkolwiek wad. Jest – podobnie jak inne indeksy – krytykowany przez przeciwników pomiaru ilościowego globalizacji. Taki pomiar nie jest bez wad, ma jednak również zalety (zob. Zagóra-Jonszta, 2017). Autor, opowiadając się za pomiarem globalizacji, uznał, że w przypadku indeksu KOF tych wad jest najmniej, a zalet najwięcej.

2. Aktualny poziom globalizacji krajów EŚW (UE-11)

Najnowszy indeks globalizacji KOF (2017) oraz indeksy cząstkowe dla 11 krajów EŚW, a ponadto ich miejsce w rankingu wszystkich krajów zostały zawarte w tabeli 1.

Najbardziej zglobalizowanym krajem UE-11 w 2017 roku były Węgry, a kolejne dwa miejsca zajęły Czechy i Słowacja. Te trzy kraje znalazły się w pierwszej dwudziestce rankingu. Za nimi uplasowała się Chorwacja i Polska. Te kraje uzyskały ponad 80 punktów. Kolejne miejsce, już z mniejszą liczbą punktów, zajęła Estonia. Najniższe miejsce w tej grupie krajów zajęła Łotwa (41. miejsce).

[2] Szczegółowe informacje na temat metodologii obliczania wskaźnika zob. KOF.

Tabela 1. Indeksy globalizacji KOF (2017) krajów EŚW (UE-11)

Indeks globalizacji		Globalizacja ekonomiczna		Globalizacja społeczna		Globalizacja polityczna	
10. Węgry	86,55	7. Węgry	88,75	15. Chorwacja	85,29	23. Węgry	90,94
15. Czechy	84,88	10. Estonia	87,54	21. Słowacja	82,76	28. Rumunia	89,92
18. Słowacja	84,36	12. Słowacja	87,00	22. Czechy	82,19	33. Polska	88,82
24. Chorwacja	81,39	13. Czechy	86,90	23. Węgry	81,16	41. Czechy	85,88
25. Polska	81,32	21. Łotwa	82,80	25. Litwa	80,72	46. Bułgaria	83,95
28. Estonia	79,27	36. Słowenia	77,89	27. Polska	79,82	47. Chorwacja	83,93
32. Litwa	77,43	38. Bułgaria	77,18	39. Estonia	73,81	50. Słowacja	83,11
33. Słowenia	76,91	39. Polska	77,06	40. Słowenia	71,93	54. Słowenia	82,23
34. Bułgaria	76,89	44. Litwa	75,54	42. Bułgaria	71,34	69. Estonia	75,91
35. Rumunia	76,51	45. Chorwacja	75,37	43. Rumunia	70,97	73. Litwa	75,60
41. Łotwa	71,45	53. Rumunia	71,94	44. Łotwa	70,43	130. Łotwa	58,20

Źródło: KOF.

W rankingu globalizacji ekonomicznej pierwsze miejsce również zajęły Węgry (pierwsza dziesiątka). Zdecydowanie lepiej wypadła Estonia (drugie miejsce), W czołówce są też Słowacja, Czechy oraz – znacznie wyżej niż w ogólnym rankingu – Łotwa (piąte miejsce). Te kraje uzyskały ponad 80 punktów. Ostatnia w rankingu krajów UE-11 Rumunia zajęła 53. miejsce. W społecznym wymiarze globalizacji najwyższe miejsce osiągnęła Chorwacja, co z pewnością przyczyniło się do wysokiej pozycji tego kraju w ogólnym indeksie globalizacji. Relatywnie wysokie miejsce zajęła Litwa. Polska nieco wyżej w porównaniu z indeksem globalizacji ekonomicznej, ale niżej w porównaniu z indeksem ogólnym. Kraje UE-11 nie są w czołówce, lecz zajmują w miarę wysokie i zbliżone do siebie pozycje (od 15. do 44.). Najniższe miejsca kraje UE-11 zajmują w rankingu globalizacji politycznej. Najwyżej sklasyfikowane – na 23. miejscu – są Węgry, Rumunia na 28., a Polska na 33. Trzy kolejne kraje uplasowały się w piątej, a dwa następne w czwartej dziesiątce. Na końcu są kraje bałtyckie, w tym dopiero na 130. pozycji Łotwa. Niższa pozycja krajów EŚW w tym rankingu nie powinna być zaskoczeniem.

Relatywnie wysoka pozycja krajów EŚW w rankingach globalizacji wynika z czynników zewnętrznych, na które kraje te nie miały wpływu. Są to przede wszystkim ich rozmiary (to kraje średniej wielkości oraz kraje małe, które z natury muszą być bardziej otwarte w porównaniu z krajami dużymi) oraz położenie w Europie (bliskie położenie na małym kontynencie również ułatwia kontakty między nimi).

Ponadto jest to również efekt czynników wewnętrznych, a mianowicie podjętej przez nie transformacji systemowej oraz starań o członkostwo w UE.

3. Zmiany w poziomie globalizacji krajów EŚW (UE-11)

KOF dostarcza nam informacji, które pozwalają na określenie zmian, jakie zaszły w poziomie globalizacji w analizowanej grupie krajów od początku lat 90., czyli w okresie, w którym rozpoczęła się transformacja systemowa, a następnie proces integrowania się z UE. Poziom globalizacji tych krajów pokazano w tabeli 2.

Tabela 2. Indeksy globalizacji KOF krajów EŚW (UE-11) w latach 1990–2017

Kraj	1990*	1995	2000	2005	2010	2017
Bułgaria	38,34	54,15	63,72	67,32	71,4	76,89
Czechy	65,77	70,83	78,49	84,07	84,27	84,88
Estonia	42,56	61,96	72,48	76,6	78,82	79,27
Chorwacja	39,64	42,73	62,57	73,23	75,53	81,39
Węgry	58,82	75,13	81,07	85,48	87,07	86,55
Litwa	35,17	49,1	62,51	70,19	72,06	77,47
Łotwa	37,18	48,23	57,22	67,42	69,33	71,45
Polska	49,24	66,69	72,51	78,51	80,1	81,32
Rumunia	34,13	50,98	62,07	67,13	73,62	76,51
Słowacja	56,85	63,83	74,29	82,9	84,75	84,36
Słowenia	38,44	51,35	66,24	75,19	76,87	76,91

* Estonia, Chorwacja i Słowenia – 1991, Czechy i Słowacji – 1993.

Źródło: KOF.

W analizowanym okresie, dla którego dostępne i porównywalne są dane dla wszystkich krajów UE-11 (1995–2017), największe zmiany w ujęciu punktowym zaszły na Chorwacji (o prawie 40 pkt), a następnie na Litwie (o około 28 pkt) oraz w Bułgarii, Słowenii i Rumunii (wzrost o 25 pkt). Nieco niższy wzrost wystąpił na Łotwie i Słowacji (o ponad 20 pkt), a najniższy (poniżej 20 pkt) w Estonii, Polsce, Czechach i na Węgrzech (o około 14,5 pkt)[3]. W ujęciu procentowym największy skok zrobiła

[3] Takich zmian, z wyjątkiem Cypru (wzrost o 30 pkt), nie odnotowały pozostałe kraje UE. Trzeba jednak przypomnieć, że Cypr to również „nowy" kraj UE. Na Malcie, drugim „nowym" kraju UE, indeks globalizacji zwiększył się o 15 pkt. W krajach „starej" UE indeks KOF wzrósł od 3 do 13 pkt (KOF).

również Chorwacja (o 90%) i Litwa (o prawie 60%), a następnie Rumunia, Słowenia i Łotwa (o około 50%) oraz Bułgaria (o 42%). W pozostałych krajach zmiany były mniejsze (15–20%), a kolejność identyczna jak w przypadku zmian punktowych. Największe zmiany odnotowały kraje o niskim poziomie globalizacji w roku wyjściowym, a najmniejsze w krajach najbardziej zglobalizowanych. W efekcie zmniejszyły się różnice między nimi. Jeżeli w 1995 roku różnica między najbardziej i najmniej zglobalizowanym wynosiła 32,4 pkt, to w 2017 roku spadła do 15,1 pkt.

Największe zmiany w analizowanej grupie krajów zaszły w pierwszym okresie transformacji (1990–1995). Chociaż dane za ten okres nie są w pełni porównywalne, można zauważyć znaczny wzrost indeksu globalizacji KOF. Największy, a ponadto w krótszym okresie (1991–1995), odnotowała Estonia (o 19,4 pkt). Nic dziwnego. To kraj, w którym transformacja systemowa była szokowa, który bardzo szybko otworzył się na świat. Tylko nieco niższy skok odnotowały Polska i Węgry, a więc kolejne kraje, które również zdecydowały się na terapię szokową. W czołówce znalazły się ponadto Rumunia i Bułgaria. Te kraje również – ale tylko w początkowym okresie – wybrały taki typ transformacji[4]. Tylko w niewielkim stopniu wzrósł indeks globalizacji na Chorwacji (co można tłumaczyć wojną na Bałkanach), a także w Czechach i na Słowacji (w przypadku tych krajów dane obejmują jedynie lata 1993–1995). W drugiej połowie lat 90. największy wzrost (o 20 pkt) odnotowała Chorwacja, która zaczęła odrabiać zaległości wojenne, a także drugi kraj byłej Jugosławii – Słowenia. Niższy wzrost odnotowała Bułgaria i Rumunia (przyhamowanie procesu transformacji), a przede wszystkim Polska i Węgry (wzrost o 6 pkt). W przypadku dwóch ostatnich krajów był to raczej efekt stopniowej finalizacji procesu transformacji systemowej.

Pierwsze lata XXI wieku to okres zakończenia niezbędnych procesów dostosowawczych do wymogów członkostwa w UE, a zarazem zakończenia transformacji systemowej[5] dla większości krajów. W latach 2000–2005 poziom globalizacji rośnie we wszystkich krajach. Zmiany te nie są już tak duże, a ponadto nie ma już tak ogromnych różnic między krajami UE-11. Największy wzrost (o około 10 pkt) wystąpił na Chorwacji (dalsze odrabianie zaległości) oraz na Łotwie (mniejszy wzrost

[4] Na temat transformacji systemowej w EŚW i jej specyfiki zob. Balcerowicz (1997), Kołodko (1999).

[5] Przystąpienie do UE można traktować jako symboliczną datę zakończenia procesu transformacji systemowej. Warunkiem wejścia do UE jest bowiem funkcjonowanie gospodarki rynkowej i demokratycznej, a taka gospodarka była celem transformacji systemowej.

indeksu globalizacji w poprzednich latach w porównaniu z pozostałymi państwami bałtyckimi). Najmniejszy wzrost (o około 4 pkt) odnotowała Bułgaria, Estonia i Węgry. Jeszcze mniejszy wzrost wskaźnika globalizacji ma miejsce w latach 2005–2010. Dla większości krajów jest to wzrost o około 2 pkt. Od tego poziomu odbiega Bułgaria (wzrost o 4 pkt) i Rumunia (wzrost o 6,5 pkt), a więc dwa kraje, które nieco później przystąpiły do UE.

Druga dekada XXI wieku to dalsze przyhamowanie tempa wzrostu poziomu globalizacji w analizowanej grupie krajów. Niewielki spadek odnotowały Węgry i Słowacja, a w zasadzie nie zmieniła się sytuacja Słowenii (wzrost o 0,04 pkt). Niewielki wzrost odnotowała Estonia i Czechy (poniżej 1 pkt) oraz Polska (nieco powyżej 1 pkt). W największym stopniu zwiększył się indeks globalizacji na Chorwacji (o około 6 pkt), dzięki czemu kraj ten wyraźnie poprawił swoją pozycję wśród krajów UE-11, Bułgarii (o około 5,5 pkt) i Rumunii (o około 3 pkt). Dwa ostatnie to kraje o relatywnie ciągle niskim poziomie globalizacji.

Ranking krajów UE-11 pod względem poziomu globalizacji na podstawie indeksu KOF pokazano w tabeli 3.

Tabela 3. Ranking krajów EŚW (UE-11) pod względem poziomu globalizacji

1995	2000	2005	2010	2017
Węgry	Węgry	Węgry	Węgry	Węgry
Czechy	Czechy	Czechy	Słowacja	Czechy
Polska	Słowacja	Słowacja	Czechy	Słowacja
Słowacja	Polska	Polska	Polska	Chorwacja
Estonia	Estonia	Estonia	Estonia	Polska
Bułgaria	Słowenia	Słowenia	Słowenia	Estonia
Słowenia	Bułgaria	Chorwacja	Chorwacja	Litwa
Rumunia	Chorwacja	Litwa	Rumunia	Słowenia
Litwa	Litwa	Łotwa	Litwa	Bułgaria
Łotwa	Rumunia	Bułgaria	Bułgaria	Rumunia
Chorwacja	Łotwa	Rumunia	Łotwa	Łotwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie KOF.

W tabeli 3 uwidoczniła się dominująca pozycja Węgier oraz druga pozycja Czech, które tylko raz zostały wyprzedzone przez Słowację. Słowacja plasowała się na pozycjach 4–2. Polska, która w 1995 roku była jeszcze na trzecim miejscu,

w następnych latach zajmowała czwartą, a ostatnio nawet piątą pozycję. Za Polską zawsze była Estonia. Na kolejnym miejscu należałoby wymienić Słowenię (trzy razy szóste, raz siódme i raz ósme miejsce) i Chorwację, która – w odróżnieniu od Słowenii – systematycznie poprawiała swoją pozycję (od jedenastej w 1995 r. do czwartej w 2017 r.). Również poprawiła swoją pozycję Litwa (awans z dziewiątego na siódme miejsce). W dolnej części tabeli znajduje się Bułgaria (miejsce 6–10) i Rumunia (miejsce 8–11). Na ostatnim miejscu pod względem poziomu globalizacji w całym analizowanym okresie należy umieścić Łotwę, która najczęściej (trzy razy) zajmowała ostatnią – jedenastą – pozycję (ponadto raz dziesiątą i raz dziewiątą).

4. Transformacja systemowa i integracja a poziom globalizacji krajów EŚW (UE-11)

Transformacja systemowa umożliwiła wyjście z zamkniętego bloku, wyjście na świat, które przyczyniło się do wzrostu handlu międzynarodowego, bezpośrednich inwestycji zagranicznych, inwestycji pośrednich itp. Wcześniej z przyczyn politycznych było to ograniczone bądź wręcz niemożliwe. Te wskaźniki, a także poziom restrykcji (które również zostały ograniczone) w wymianie międzynarodowej wykorzystuje się do obliczenia stopnia ekonomicznego wymiaru globalizacji. Transformacja wpłynęła również na zwiększenie międzynarodowych kontaktów osobistych (głównie rozwój turystyki), przepływu informacji oraz bliskości kulturowej, co decyduje o poziomie globalizacji społecznej. Także spowodowała zwiększenie różnorodnych powiązań z innymi krajami, uczestnictwa w organizacjach międzynarodowych, zawieranych traktatów międzynarodowych, a więc miała również wpływ na jej polityczny wymiar[6]. W efekcie znacznie wzrósł indeks globalizacji krajów, które włączyły się w ten proces. W krajach, które zrobiły to w sposób radykalny, szybciej wzrastał indeks globalizacji.

Z kolei integracja gospodarcza wzmocniła te działania. Cztery swobody UE bez wątpienie przyczyniły się wzrostu przepływów towarów, usług, kapitału i ludzi. Wspólny rynek odegrał tutaj ważną rolę. Zwiększony został ekonomiczny aspekt globalizacji, a także aspekt społeczny (poprzez wzrost kontaktów osobistych) i polityczny (wzrost pozycji tych krajów na świecie). Nastąpiła intensyfikacja procesów wywołanych przez transformację systemową. Co prawda, po akcesji do UE tempo wzrostu poziomu globalizacji zostało przyhamowane, ale trzeba pamiętać, że libera-

[6] Są to główne wskaźniki służące do obliczania poziomu globalizacji w przypadku większości indeksów, w tym KOF Index of Globalization.

lizacja w wymianie międzynarodowej pojawiła się już w okresie przedakcesyjnym na długo przed wejściem do UE. Nie było zatem dużych zmian w tej kwestii bezpośrednio po akcesji, toteż nie można wyciągać mylnego wniosku, że członkostwo w UE przyhamowało proces globalizacji w tych krajach. Wzrost internacjonalizacji tych krajów spowodowany integracją z UE pojawił się już wcześniej.

Zwiększenie poziomu globalizacji było bez wątpienia konsekwencją dwóch procesów (transformacji systemowej i integracji gospodarczej), które występowały łącznie. Transformacja systemowa w przypadku tych krajów miała bowiem dualny charakter. Było to przechodzenie do gospodarki rynkowej w ogóle, a także do wymogów gospodarki rynkowej, w jakiej funkcjonuje UE. Te dwie transformacje były ze sobą silnie sprzężone i wzajemnie uwarunkowane (Swadźba, 2007, s. 130). Nie można zatem oddzielnie rozpatrywać wpływu tych procesów na globalizację krajów EŚW.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania nad poziomem globalizacji krajów EŚW (UE-11) pozwalają na wyciągnięcie następujących wniosków:

- Począwszy od lat 90. poziom globalizacji tej grupy krajów znacznie się zwiększył.
- Największy wzrost nastąpił w krajach, w których poziom globalizacji w punkcie wyjścia był najniższy, a najmniejszy w krajach najbardziej zglobalizowanych. W efekcie zmniejszyły się znacznie różnice między poszczególnymi krajami. Mamy więc do czynienia z konwergencją systemową również w sferze globalizacji.
- Wzrost stopnia globalizacji był zróżnicowany w różnych podokresach. Największe zmiany zaszły w latach 90., a zwłaszcza 1990–1995 (początek transformacji systemowej). To transformacja systemowa dała impuls globalizacji. Większe zmiany miały miejsce w krajach, które realizowały terapię szokową.
- Pierwsza dekada XXI wieku (czas dochodzenia oraz pierwsze lata członkostwa w UE) to okres dalszego wzrostu stopnia globalizacji, chociaż wzrost ten nie jest już tak imponujący.
- Druga dekada XXI wieku (lata 2010–2017) to czas członkostwa w UE i stabilizowania pozycji w strukturach unijnych. Indeks globalizacji krajów UE-

11 rośnie już w niewielkim stopniu. Następuje stabilizacja indeksów globalizacji na wysokim poziomie.

– Aktualny poziom globalizacji tych krajów jest wynikiem łącznego działania zarówno transformacji systemowej, jak i procesu integracji z UE.

Literatura

Balcerowicz, L. (1997). *Socjalizm – kapitalizm – transformacja. Szkice z przełomu epok*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Dreher, A. (2006). Does Globalization Affect Growth? Empirical Evidence from a New Index of Globalization. *Applied Economics*, *10*, 1091–1110.

Figge, L., Martens, P. (2014). *Globalisation Continues: The Maastricht Globalisation Index Revisited and Updated, Globalization*. DOI: 10.1080./14747731.2014.887389.

KOF Index of Globalization (2018). Pobrano z: http://www.globalization.kof.ethz.ch (11.02.2018).

Kołodko, G.W. (1999). *Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji*. Warszawa: Wydawnictwo Poltext.

Martens, P., Castelli, M., De Lombaerde, P., Figge, L., Scholte, J.A. (2014). *New Directions in Globalization Indices, Globalizations*. DOI: 10.1080/14747731.2014.944336.

Swadźba, S. (2007). *Integracja i globalizacja a system gospodarczy Polski*. Katowice: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach.

Swadźba, S. (2017). Globalizacja oraz zmiany jej poziomu. *Studia i Prace WNEiZ*, *2* (50), 153–162.

Vujakovic, P. (2010). *How to measure Globalisation? A New Globalisation Index (NGI)*. FIW Working Paper, 46. Pobrano z: http://www.fiw.ac.at (11.02.2018).

Zagóra-Jonszta, U. (2017). Globalizacja i jej pomiar. *Studia i Prace WNEiZ*, *2* (50), 177–187.

THE COUNTRIES OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE. FROM TRANSFORMATION AND INTEGRATION TO GLOBALIZATION

Abstract

The subject of discussion is to show the changes that have taken place in the level of globalization in the countries of Central and Eastern Europe in the context of two other important socio-economic processes of recent decades: systemic transformation and economic integration. They are preceded by a description of the scope of research and the research method. The following sections present a current level of globalization of individual countries and changes in its level in the years 1990–2017. The last part discusses the impact of systemic transformation and integration with the European Union on the level of globalization of the countries of Central and Eastern Europe and the interrelationship between them. The Summary presents conclusions resulting from the conducted research.

Keywords: the countries of Central and Eastern Europe, transformation, integration, globalization

JEL code: F60